

## บทที่ 1

### บทนำ

#### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมโลกกำลังเปลี่ยนเข้าสู่ยุคใหม่ เป็นโลกในศตวรรษใหม่ที่ต้องอาศัยฐานความรู้ (Knowledge-based economy) ทูทางปัญญาของความรู้ (Intellectual capital) การมีความรู้คือ การมีอำนาจในการจัดกระทำหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ผู้มีความรู้จะช่วยพัฒนาประเทศทำให้ตัวแปรคือคุณภาพคนมีความสำคัญมาก การเรียนการสอนควรมีลักษณะที่ช่วยให้เกิดการขยายความคิดและเปิดโลกทัศน์ ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ เพื่อชีวิตที่ดีขึ้นและเตรียมความพร้อมที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน ทรัพยากรมนุษย์ที่พัฒนาแล้ว (บัณฑิต) จะเป็นปัจจัยในการผลิตของการที่จะพัฒนาประเทศต่อไป ระบบการศึกษาไทยจึงต้องมีการปรับตัว เพื่อผลิตบุคลากรให้ตรงกับเป้าประสงค์ของตลาดแรงงานเช่นกัน

คอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย และอินเทอร์เน็ต หรือเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น เป็นเครื่องมือชิ้นใหม่ในวงการศึกษเป็นสัญลักษณ์ของนวัตกรรมดิจิทัลแห่งยุคใหม่นี้ และได้ถูกนำเอามาผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการศึกษาแบบใหม่ (พรพิไล เลิศวิชา, 2544) จะเห็นได้ว่าความนิยมของอินเทอร์เน็ตได้สร้างกระแสส่งผลกระทบต่อผู้คนทั่วทุกมุมโลก และจุดประกายความคิดใหม่ๆ ให้กับผู้คนในทุกๆ เรื่อง เนื่องจากเป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ที่เชื่อมต่อกันทั่วโลก โดยใช้มาตรฐานเดียวกันในการรับส่งข้อมูล ก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและสามารถรับส่งข้อมูลได้ในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นตัวอักษร ภาพ หรือเสียง (ตัน ดันท์สุทธีวงศ์, 2539) จากความสามารถดังกล่าว จึงก่อให้เกิดการเชื่อมโยงของกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และการศึกษา กิดานันท์ มลิทอง (2540) ได้กล่าวไว้ว่า อินเทอร์เน็ตมีความสำคัญกับวิถีชีวิตของคนเราในปัจจุบันเป็นอย่างมากในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่อยู่ในวงการธุรกิจ บันเทิง การศึกษา ฯลฯ ต่างก็ได้รับประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตด้วยกันทั้งสิ้น อินเทอร์เน็ตจะเป็นสื่อที่มีราคาถูกที่สุดในอนาคตเมื่อเทียบกับประสิทธิภาพของสื่อ และอีกไม่เกิน 5 ปีข้างหน้า ธุรกิจต่างๆ จะเข้าสู่ยุคอินเทอร์เน็ต องค์กรธุรกิจขนาดเล็กหรือกลางจะใช้ประโยชน์จากการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุดในอนาคต (อัญชลี ธรรมวิจารณ์, 2541) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่ง ทำให้ทุกองค์กรไม่ว่าของรัฐหรือเอกชนทั่วโลกอาศัยอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการสื่อสารเพื่อนำเสนอข่าวสารข้อมูลของตนด้วยการสร้างเว็บไซต์ (Web Site) หรือโฮมเพจ (Home Page) แล้วฝากไว้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ให้บริการ (ISP) เวิลด์ ไวด์ เว็บ บนอินเทอร์เน็ตสำหรับเผยแพร่ต่อสาธารณะชนต่อไป

เว็บไซต์ได้กลายเป็นสื่อชนิดที่สี่ ที่มีความแตกต่างอย่างมากจากสื่อทางโทรทัศน์ วิทยุ หรือสิ่งพิมพ์ ซึ่งผู้ชมสามารถโต้ตอบมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในทุกๆ เวลาและสถานที่ (ฟาเฮย์ แมรี่

โจ, 2544) สอดคล้องกับสมาน ลอยฟ้า (2544) ได้กล่าวว่า เว็บไซต์ได้กลายเป็นแหล่งสารสนเทศที่สำคัญสำหรับศตวรรษใหม่นี้ เว็บไซต์มีความเป็นปัจจุบันของสารสนเทศสามารถเปลี่ยนแปลงและเพิ่มสารสนเทศให้ทันสมัยได้ตลอดเวลา การใช้งานได้ง่าย มีการออกแบบที่ทำให้เกิดการโต้ตอบกันได้ (Interactive) มีความสะดวกรวดเร็วในการสืบค้นสารสนเทศ และการนำเสนอในระบบมัลติมีเดีย เช่น ข้อความ ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว และเสียง สามารถเป็นช่องทางการโฆษณาสินค้าเช่นเดียวกับ โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าสื่ออื่นๆ และผู้รับสารสามารถเลือกที่จะเปิดรับเรื่องใดๆ ณ เวลาใดๆ ด้วยตนเองได้ (ทฤษฎี เพื่อวุฒิ, 2543) ดังนั้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ตจึงมีรูปแบบที่หลากหลายเป็นจำนวนมาก และกำลังได้รับความสนใจจากกลุ่มผู้ใช้ทุกระดับ ดวงพร เกียงคำ (2546) กล่าวว่า ในวงการธุรกิจ การศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการใช้อินเทอร์เน็ต โดยใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เผยแพร่ความรู้ สินค้าและบริการ ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตกันมากขึ้น ทำให้เกิดเว็บไซต์ของหน่วยงานต่างๆ เกิดขึ้นมาในแต่ละวันหลายเว็บไซต์ เรียกได้ว่าบริษัทหนึ่งๆ จะต้องมียุติเว็บไซต์ของบริษัทตนเอง นอกจากนี้ยังมีเว็บไซต์ส่วนตัว หรือเว็บไซต์ที่ไม่แสวงหาผลกำไรอีกมากมายในโลกอินเทอร์เน็ต เหตุผลนี้เองเว็บไซต์จึงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการแข่งขันทางการออกแบบสร้างสรรค์ ซึ่งในตลาดธุรกิจการสื่อสาร ผู้เป็นเจ้าของหน่วยงานและผู้ประกอบการจากภาคอุตสาหกรรมต่างเลือกหานักออกแบบที่สามารถสร้างเว็บไซต์ของตนเองให้มีความโดดเด่นจากเว็บไซต์อื่นๆ ที่ปรากฏอยู่ ซึ่งบุคลากรด้านไอทีอีกอาชีพหนึ่งที่กำลังเป็นที่สนใจและต้องการของตลาดไอทีเป็นจำนวนมากคือ อาชีพการออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์ เช่น Web Master, Web Designer และ Web Programmer เป็นต้น จะเห็นได้จากการรับสมัครงานในตำแหน่งดังกล่าวของหน่วยงาน องค์กรต่างๆ อาชีพนักออกแบบเว็บจัดเป็นงานในตำแหน่งหน้าที่ที่ท้าทาย สามารถพัฒนาศักยภาพส่วนบุคคลในหลายด้าน ซึ่งกำลังได้รับความนิยมและสนใจเป็นพิเศษจากนิสิตนักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปเช่นกัน ในการแสวงหาความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับไอทีและการออกแบบเว็บไซต์ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีความสามารถเพียงพอแก่การใช้งานไอทีเหล่านั้น ได้มีการเรียนรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้น (สมชาย นำประเสริฐชัย, 2547)

การเรียนการสอนเกี่ยวกับการออกแบบเว็บในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังคงเป็นไปในลักษณะของการเปิดอบรมหลักสูตรระยะสั้น หรือการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแก่ประชาชนทั่วไปที่สนใจ ซึ่งในสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งก็ได้เริ่มมีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการออกแบบเว็บ โดยจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในรายวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้แก่บัณฑิตศึกษา จะเห็นได้จากการเรียนการสอนในสาขาวิชาเลขนิเทศ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นักศึกษาศึกษาเกี่ยวกับหลักการ และกระบวนการออกแบบเว็บไซต์ โดยผู้เรียนต้องสามารถออกแบบใช้ได้จริง มุ่งเน้นด้านมัลติมีเดียจากโปรแกรม Macromedia Flash และโปรแกรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อการปฏิสัมพันธ์ของเว็บไซต์ที่มีความสวยงามและโดดเด่น (สัมภาษณ์ โสมภาณี ศรีสุวรรณ, ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 22 ธันวาคม 2546) และในรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกสาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การประยุกต์ใช้ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์

กราฟิกเพื่อการสร้างงานออกแบบนิเทศศิลป์และเว็บไซต์ร่วมกัน ได้แก่ โปรแกรม Adobe Photoshop, Adobe Illustrator และ Macromedia Dreamweaver (สัมภาษณ์ ธิดา ยอดแก้ว, อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, 20 มิถุนายน 2546)

จากการสำรวจหลักสูตรศิลปะและการออกแบบของมหาวิทยาลัยและสถาบันสอนออกแบบในต่างประเทศนั้น ผู้วิจัยพบว่า ได้มีการจัดการเรียนการสอนวิชาการออกแบบเว็บไซต์ และวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง ในสาขาวิชาต่างๆ ระดับปริญญาตรีได้แก่

School of Visual Arts ประเทศสหรัฐอเมริกา ระดับปริญญาตรีสาขาวิชาการออกแบบเลขคณิตศิลป์ (Graphic Design) แขนงวิชาการออกแบบด้วยคอมพิวเตอร์ มีการจัดการเรียนการสอน วิชาการออกแบบเว็บไซต์ และวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบเว็บ ได้แก่ Macromedia Director, Advanced QuarkXPress และ Adobe Photoshop เป็นต้น

Art Center College of Design ประเทศสหรัฐอเมริกา ระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาการออกแบบเลขคณิตศิลป์ (Graphic Design) ซึ่งมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับวิชาความรู้ทางการออกแบบด้านการออกแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยคอมพิวเตอร์, การออกแบบเว็บไซต์, ภาพเคลื่อนไหวสามมิติและการสร้างแบบจำลอง เป็นต้น

สถาบัน Pratt ประเทศสหรัฐอเมริกา ระดับปริญญาตรี โปรแกรมศิลปะและการออกแบบ (Art and Design) สาขาวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและสื่อปฏิสัมพันธ์ (Computer Graphics & Interactive Media) ได้จัดให้เรียนในรายวิชาสื่อปฏิสัมพันธ์ออนไลน์ (Interactive On-Line Media) และ การออกแบบเว็บขั้นสูง (Advanced Web)

สถาบัน OTIS College of Art and Design ประเทศสหรัฐอเมริกา สาขาวิชานิเทศศาสตร์ (Communication Arts) ได้จัดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการออกแบบกราฟิกเช่นกันและมีวิชาเลือกในสายการออกแบบและภาพประกอบ คือวิชาการออกแบบสื่อออนไลน์ เรียนรู้เกี่ยวกับการกำหนดแนวความคิดและโครงสร้างของการสื่อสารทางออนไลน์ มีขอบเขตเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา บันทึกลง และการโฆษณา โดยการให้อภิปรายส่วนบุคคลและเป็นกลุ่ม ในประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับภาพลักษณ์ ผู้ชม ระบบการนำทาง และความสำคัญในการออกแบบของเว็บไซต์ที่เลือกนำมาเป็นตัวอย่าง เป็นต้น

มหาวิทยาลัยวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา สาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ (Visual Communication Design) นักศึกษาได้เรียนในรายวิชา การออกแบบโครงสร้างข้อมูลและเว็บเบื้องต้น (Introduction to Information Architecture and the Web) ซึ่งเป็นการศึกษาพื้นฐานของการวางแผนและการออกแบบเว็บไซต์เบื้องต้น

มหาวิทยาลัยอัลเบอร์ต้า ประเทศแคนาดา สาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ (Visual Communication Design) นักศึกษาได้เรียนในรายวิชา สื่อปฏิสัมพันธ์เพื่อการออกแบบสื่อสาร (Communication Design for Interactive Media) ซึ่งเป็นการศึกษาหลักการออกแบบและการกำหนดแนวความคิดเกี่ยวกับการสื่อสารโต้ตอบระหว่างคอมพิวเตอร์กับผู้ใช้งานบนเวิร์ด ไรต์ เว็บ

มหาวิทยาลัยบาร์เซโลนา ประเทศอังกฤษ สาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ (Visual Communication Design) นักศึกษาได้เรียนในรายวิชา การออกแบบเว็บ (Web Design) และการ

ออกแบบมัลติมีเดีย เป็นการศึกษาในภาคปฏิบัติให้ผู้เรียนมีทักษะในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการออกแบบเว็บเพจ และการกำหนดแนวความคิดเพื่อการสร้างเว็บขึ้นจริงได้

จะเห็นได้ว่าสถาบันการศึกษาในต่างประเทศได้มีการจัดการศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบเว็บไซต์และรายวิชาที่เกี่ยวข้องสำหรับผู้เรียนในระดับปริญญาตรีสาขาต่างๆ กันอย่างแพร่หลาย โดยคำนึงถึงความรู้ทางทฤษฎีของการออกแบบและการกำหนดแนวความคิด รวมถึงทักษะการปฏิบัติงานให้มีความชำนาญในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการออกแบบเว็บขึ้นใช้จริงได้

จากการศึกษารูปแบบการออกแบบต่างๆ ของเว็บเพจในเว็ลด์ ไรต์ เว็บ งานวิจัยของนिरชรา ธนเมธี (2541) พบว่า รูปแบบการออกแบบของเว็บเพจขององค์กรประเภทต่างๆ มีความแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ และกลุ่มเป้าหมาย มีรูปลักษณะที่ค่อนข้างเรียบง่าย มีการออกแบบมัลติมีเดียไม่มากนัก ทั้งนี้เกิดจากข้อจำกัดทางทักษะความรู้ความสามารถด้านกราฟิกของนักออกแบบ และกระบวนการออกแบบอื่นๆ ประสิทธิภาพของการสื่อสารจึงไม่บรรลุเป้าหมาย ซึ่งลักษณะของเว็บไซต์ที่ดีจะต้องเป็นสื่อที่ผู้รับสารได้รับสิ่งต่างๆ ที่มากกว่างานพิมพ์หรือการดูทีวี โดยได้เสนอแนะการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นว่า ควรเริ่มให้การศึกษาเกี่ยวกับความรู้ทางคอมพิวเตอร์ สื่อเว็ลด์ ไรต์ เว็บ กลยุทธ์ และกระบวนการออกแบบเว็บ โดยเฉพาะในระดับมหาวิทยาลัยเป็นพื้นฐาน ในฐานะที่เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ของเยาวชน

ในระบบการศึกษาของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้เป็นสองระดับคือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา สำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความสำคัญโดยมีภารกิจหลักคือการพัฒนาคน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญ เพื่อการพัฒนาสังคมและการพัฒนาของประเทศชาติ (พรชูลี อาชวอำรุง, 2540) เพราะเมื่อผู้เรียนจบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาแล้ว บัณฑิตสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้ในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคม (สำราญ บุญเจริญ, 2543) สถาบันอุดมศึกษาจะเป็นที่พึ่งของสังคม โดยการผลิตผู้รู้ ผู้สร้างความรู้ และองค์ความรู้ สร้างขีดความสามารถให้คนไทยในศตวรรษหน้า ให้บัณฑิตไม่เป็นเพียงผู้บริโภคความรู้และเทคโนโลยี แต่พึงเป็นนักประดิษฐ์ คิดค้น นักวิจัย นักวิทยาศาสตร์กันมากขึ้น (อมรรวิชัย นาครทรรพ, 2544) กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้บริบทของอุดมศึกษาเปลี่ยนแปลงไปทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีต่างๆ ทำให้สถาบันอุดมศึกษาของไทยต้องคำนึงถึงบทบาทและพันธกิจแนวใหม่ของตนเอง เพื่อให้สถาบันได้ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต ตามจุดมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษาที่มีหน้าที่หลัก 4 ประการ (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2524), วิจิตร ศรีสอาน (2518)) คือการสอนวิชาการและวิชาชีพ เพื่อสนองความต้องการกำลังคนของสังคม ส่งเสริมการวิจัย ค้นคว้า เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ ให้บริการทางวิชาการแก่สังคมถ่ายทอดวัฒนธรรมและปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี

บุญเสริม วีสกุล (2546) กล่าวว่า อุดมศึกษาเป็นหลักระบบหนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อระบบการศึกษารวมทุกระดับของชาติในโลกยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ อุดมศึกษาถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันกับนานาชาติประเทศ ดังนั้นการลงทุนเพื่ออุดม

ศึกษาจึงเป็นการลงทุนที่สำคัญสำหรับอนาคตของประเทศ จึงต้องพัฒนาทั้งคุณภาพและปริมาณ ปฏิรูปการศึกษาและปฏิรูปการจัดระบบงบประมาณและการลงทุน เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งทำให้อุดมศึกษาไทยต้องปรับเปลี่ยนบทบาทและภารกิจ โดยมุ่งเน้นการเตรียมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจ ที่มีการแข่งขันด้านเศรษฐกิจ สูง และมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความต้องการใหม่ๆ ของผู้เรียนและความก้าวหน้าของวิชา การเสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักตามวิสัยทัศน์การพัฒนาอุดมศึกษาในช่วงแผน พัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษามบที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) คือ การศึกษาระดับอุดมศึกษา ต้องมีคุณภาพทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ประเทศ ชุมชนและท้องถิ่น มีสติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีจิตสำนึกในการสร้างงานมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยตัวเองตลอดชีวิต มีปริมาณและคุณภาพ เพียงพอในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (ทบวงมหาวิทยาลัย,2543)

สำหรับการศึกษาหลักสูตรวิชาชีพทางศิลปะและการออกแบบในปัจจุบัน มีการแตกแขนง วิชาชีพออกเป็นสาขาต่างๆ ซึ่งหากเป็นการออกแบบที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการสื่อสารผ่าน สายตาที่แลเห็นด้วยผลงานทางการออกแบบ (Design) ไปสู่กลุ่มคนในสังคมแล้ว จะเรียกผลงานนั้น ว่า Visual Communication Design หรือการออกแบบนิเทศศิลป์ ซึ่งมีขอบข่ายในการศึกษาครอบคลุมถึงการสื่อสารทางการมองเห็น (Visual Communication) ในด้านการออกแบบเลขศิลป์ทางการพิมพ์ การออกแบบเลขศิลป์ของสิ่งแวดลอม และการออกแบบเลขศิลป์ของภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ โทรทัศน์ (ปราโมทย์ แสงพลสิทธิ์, 2540) และคอมพิวเตอร์กราฟิก การออกแบบนิเทศศิลป์ เป็นกิจกรรมการออกแบบที่จัดระบบการสื่อสารที่รับรู้ด้วยการมองเห็นในสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการสื่อสาร รวมทั้งสร้างผลกระทบในด้านการรับรู้และพฤติกรรมของคนในสังคมด้วยการออกแบบนิเทศศิลป์เป็นงานประยุกต์ศิลป์ที่ให้คุณค่าและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อมนุษย์ถึงสองด้านในเวลาเดียวกันคือ ทั้งทางด้านความงามที่มีผลต่อจิตใจโดยตรง และทางด้านประโยชน์ที่ใช้ในการสื่อสารร่วมกันระหว่างบุคคลในสังคม การเรียนการออกแบบนิเทศศิลป์เน้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาในงานออกแบบ โดยหลักของกระบวนการในการออกแบบ ทั้งนี้ จำเป็นต้องคำนึงถึงความสวยงามและความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมอีกด้วย (ปิยลักษณ์ เบญจ ดล, 2543) ซึ่งเป็นการนำเอาศิลปะมาประยุกต์ใช้กับการสื่อสาร เพื่อให้สามารถสื่อความหมายได้ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่การสื่อสารนั้นเป็นได้ทั้งการให้ข้อมูลการให้ความรู้ และการโน้มน้าวจูงใจผ่านสื่อชนิดต่างๆ กัน เพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์บนพื้นผิว 2 มิติและ 3 มิติ

จากความร่วมมือระหว่างภาควิชาศิลปะ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ร่วมกับคณะ Art Media and Design มหาวิทยาลัย West of England ได้จัดสัมมนาเกี่ยวกับความรู้และเทคโนโลยีทางด้าน ศิลปะและการออกแบบในระดับสากลตลอดจนสร้างวิสัยทัศน์ แนวโน้มของศิลปะการออกแบบในอนาคตสรุปได้ว่า โลกปัจจุบันความรู้ด้านนี้ได้มีการเคลื่อนไหวก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว มีการคิดค้น ทฤษฎี เทคนิครวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ใหม่ๆ เพื่อประยุกต์ใช้ในวงการศิลปะประเภทจิตรศิลป์และการ ออกแบบนิเทศศิลป์ ดังนั้น การปรับปรุงการเรียนการสอนศิลปะและการออกแบบให้มีความทันสมัย

สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันจะช่วยส่งเสริมสังคมให้ก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการศึกษาทางด้านศิลปะและการออกแบบได้กำหนดจากสภาวะแวดล้อมของสังคมให้จำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตรเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม (ศุภกรณ์ ดิษยพันธุ์, 2542) จากการศึกษาความคิดเห็นในการพัฒนารายวิชาออกแบบนิเทศศิลป์พบว่า ควรเน้นการปฏิบัติงานด้านการออกแบบเพื่อการสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ และความเหมาะสมกับการประกอบอาชีพและกระบวนการออกแบบงานนิเทศศิลป์ในด้านต่าง ๆ คอมพิวเตอร์กราฟิก และเนื้อหาควรเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน (อารักษ์ ศาสตราสิงห์, 2537)

การเรียนการสอนด้านการออกแบบ เป็นวิชาชีพที่เจริญก้าวหน้าในขณะที่สภาวะทางเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมของสังคมไทยเต็มไปด้วยการแข่งขัน และช่วงชิงโอกาสแนวความคิดแปลกใหม่ รูปแบบที่ไม่ซ้ำซากจำเจ การหมั่นฝึกฝนและรู้จักเพิ่มพูนความรู้ปรับตัวให้ทันสมัยและมีความพร้อมอยู่เสมอ ประกอบกับการใช้เทคโนโลยีที่มีอย่างชาญฉลาด นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดผลงานออกแบบประเภทใหม่ๆ ได้ จากการที่อินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคม การติดต่อสื่อสารผ่านเว็บทำให้จัดการกับข้อมูลต่างๆ ได้อย่างสะดวกและก่อให้เกิดการแพร่กระจายความรู้ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตามมา ทำให้องค์กรและผู้คนต่างพากันลงทุนเพื่อพัฒนาเว็บไซต์และเผยแพร่ความรู้ผ่านทางอินเทอร์เน็ต ยิ่งผลให้เกิดกระแสความนิยมการสร้างและการออกแบบเว็บไซต์และโฮมเพจกันมากขึ้น แต่เว็บไซต์เหล่านั้นก็ไม่ประสบความสำเร็จเสมอไป ซึ่งการเรียนรู้จากตำราไม่ได้ให้ความรู้เรื่องการออกแบบเว็บไซต์ได้อย่างเพียงพอ (Ivory, 2001) ความจำเป็นในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการออกแบบเว็บไซต์จึงมีเพิ่มมากขึ้น และสำหรับวงการการศึกษาในสังคมไทยเกี่ยวกับการออกแบบสร้างเว็บไซต์ยังเป็นเรื่องใหม่ มีการตื่นตัวกันในระยะเริ่มต้น อีกทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก การจัดการเรียนการสอนการวางแผนการศึกษา เนื้อหาและองค์ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบและสร้างเว็บไซต์ มีความเกี่ยวข้องกับศาสตร์ต่างๆ ทำให้เกิดความไม่ชัดเจน และข้อสงสัยว่าจะจัดการ นำเนื้อหาความรู้วิชาการออกแบบเว็บไซต์เข้าไปในการเรียนการสอนอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน

นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้รับความรู้เกี่ยวกับการออกแบบเว็บให้มีประสิทธิภาพจากวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนน้อยมาก ความรู้ส่วนใหญ่จะได้จากการศึกษาและการสอบถามจากเพื่อนที่มีความรู้อยู่แล้ว หรือได้รับความรู้จากการอ่านหนังสือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจักรพงษ์ เจือจันทร์ (2543) พบว่า เว็บมาสเตอร์ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์สังกัดมหาวิทยาลัยคอมพิวเตอร์ และจัดทำเว็บไซต์เพียงคนเดียวโดยความรู้ในการทำเว็บไซต์ได้มาจากการศึกษาเองจากตำรา และสถานประกอบการที่ให้บริการสอนวิชาการออกแบบด้วยคอมพิวเตอร์และการสร้างเว็บหลายแห่งที่มีชื่อเสียง โดยแต่ละแห่งจะมีวิธีการสอนที่แตกต่างกันออกไป รวมถึงผู้เรียนจำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายการเข้าอบรมในอัตราสูง ซึ่งการสร้างเว็บไซต์และการเลือกใช้เครื่องมือหรือโปรแกรมในการสร้างเว็บจัดเป็นเรื่องง่ายที่ผู้สนใจทำนใดมีความต้องการและได้ศึกษา ก็สามารถที่จะสร้างขึ้นเองได้ แต่การออกแบบเว็บที่ดีนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ ทักษะปฏิบัติ และทำความเข้าใจ โดยอาศัยส่วนประกอบหลัก 2 ส่วนที่สำคัญคือการออกแบบกราฟิก และการเขียน

โปรแกรม ซึ่งทั้งสองส่วนนี้จะต้องควบคู่กันไป (เกียติศักดิ์ อนุธรรม, 2546) จะเห็นได้ว่าในระดับอุดมศึกษาควรที่จะมีการเพิ่มเติมและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการออกแบบและสร้างเว็บไซต์ให้มากขึ้น เพื่อให้นักศึกษาจะได้มีความรู้ที่ครอบคลุมสาระที่ครบถ้วนและถูกต้อง

โสรัช นันทวีศรีวิบูลย์ (2545) ได้เปรียบเทียบลักษณะที่สำคัญของอินเทอร์เน็ตไว้ว่า ในโลกของอินเทอร์เน็ต (ห้องสมุด) จะประกอบไปด้วยเว็บไซต์ (หนังสือ) มากมายเป็นหลายร้อยล้านเว็บ โดยเว็บไซต์แต่ละที่จะมีจำนวนเว็บเพจ (หน้าในหนังสือ) มากน้อยต่างกันไป แต่ทุกเว็บไซต์จะมีหน้าโฮมเพจ (หน้าปก) เพียงหนึ่งหน้า ซึ่งการออกแบบหน้าตาของเว็บไซต์ (Web Site Interface Design) ให้มีผลต่อการดึงดูดความสนใจผู้ท่องอินเทอร์เน็ตนั้น สิ่งหนึ่งที่เป็นปัจจัยหลักที่ควรคำนึงถึงคือความสวยงาม การออกแบบเว็บไซต์จัดเป็นการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะและการออกแบบที่มีประโยชน์ทางการใช้สอยและความงามเช่นกัน โดยอาศัยทักษะและความรู้ด้านหลักการทางด้านการออกแบบ เทคนิคที่รวมระบบความสัมพันธ์ระหว่างภาพกับเสียง และเทคโนโลยีที่ทันสมัยผสมผสานร่วมกัน เป็นการนำเอาอิทธิพลของวิทยาศาสตร์ในแขนงหรือสาขาวิชาต่างๆ มาประกอบกันเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างศาสตร์และศิลป์ ซึ่งหน้าที่รับผิดชอบของนักออกแบบเว็บ (Web Designer) คือการออกแบบลักษณะหน้าตาของเว็บไซต์ทั้งหมดด้วยการใช้กราฟิก และองค์ประกอบศิลป์ในการออกแบบ ดังนั้นความรู้เฉพาะทางที่ควรมีคือ ความรู้ทางด้านศิลปะและการออกแบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบให้มีความสวยงาม (ธวัชชัย ศรีสุเทพ, 2544) ซึ่งจากหลักการของการออกแบบนิเทศศิลป์ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น มีขอบข่ายหน้าที่ และการศึกษาสอดคล้องกับการออกแบบเว็บไซต์เป็นอย่างมาก

ในปัจจุบันจึงมีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาหลายแห่งเปิดสอนในสาขาวิชานี้ เนื่องจากเป็นวิชาชีพที่รองรับการเจริญเติบโตและการพัฒนาประเทศ ให้สามารถเข้าสู่อาชีพ เพื่อการออกแบบสื่อสารกับผู้คนจำนวนมากในระบบธุรกิจตามสภาพสังคมและเทคโนโลยีในภาวะตลาดแรงงานที่มีการแข่งขันกันสูง และหลักสูตรในสาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ยังเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการออกแบบเว็บไซต์ กล่าวคือ ตามโครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย 3 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะด้าน และหมวดวิชาเลือกเสรี โดยเฉพาะในหมวดวิชาเฉพาะด้านนั้นมีรายวิชาที่ผู้เรียนต้องศึกษาและจะเป็นพื้นฐานอย่างดีแก่ผู้เรียนต่อการเรียนรู้ในเรื่องของการออกแบบเว็บไซต์ในระดับปริญญาตรี อาทิเช่น ศิลปะการจัดเรียงตัวอักษรและเนื้อความ ทฤษฎีสี หลักการออกแบบ ศิลปะปฏิบัติ การจัดวางเลย์เอาท์ การออกแบบด้วยคอมพิวเตอร์ และสุนทรียศาสตร์ เป็นต้น

ดังนั้นเมื่อพัฒนาการของความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร ความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกต่างเข้าถึงมนุษย์ได้มากมายหลายวิธี ซึ่งมีส่วนปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับความต้องการและชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์โดยส่วนรวม ทำให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ย่อมมีโอกาสเข้าสู่ตลาดแรงงานสูงกว่าบุคคลที่มีความรู้ทางด้านนี้น้อย และเพื่อเป็นการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ตามพระราช

บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนในระดับต่าง ๆ สถาบันการศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะสังคมในปัจจุบัน ดังที่พรพีไล เลิศวิชา (2544) ได้กล่าวว่า เทคโนโลยีใหม่ที่ก้าวหน้าจะไม่มีประโยชน์อะไร ถ้าไม่ได้มีการเตรียมคนเตรียมองค์กรให้พร้อมที่จะรับเอาเทคโนโลยีมาใช้ที่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้จึงมีกระแสการเคลื่อนไหวปฏิรูปการศึกษาทั่วโลก เพื่อเตรียมเยาวชนเข้าสู่ยุคใหม่ ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาและนำเสนอรายวิชาการออกแบบเว็บไซต์ โดยรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบนิเทศศิลป์ คอมพิวเตอร์กราฟิกและการออกแบบเว็บไซต์ เพื่อหาข้อสรุปสำหรับการจัดเป็นรายวิชาการออกแบบเว็บไซต์ในหลักสูตรสาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ ในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งผลที่ได้จะเป็นข้อมูลสำหรับใช้ยึดเป็นแนวทางในการพัฒนาและการวางแผนจัดการศึกษา เพื่อผู้เรียนด้านออกแบบทั้งในปัจจุบันและอนาคต ให้เกิดประสิทธิภาพและมีความทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคมมากที่สุด

### วัตถุประสงค์

เพื่อนำเสนอรายวิชา การออกแบบเว็บไซต์ สำหรับหลักสูตรสาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ ระดับปริญญาตรีหลักสูตร 4 ปีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ครอบคลุมองค์ประกอบ 5 ด้านดังนี้ 1) จุดประสงค์การเรียนการสอนระดับรายวิชา 2) เนื้อหารายวิชา 3) วิธีดำเนินการเรียนการสอน 4) สื่อวัสดุและอุปกรณ์การเรียนการสอน และ 5) การวัดและการประเมินผล

### ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาความคิดเห็นและแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย เกี่ยวกับการนำเสนอรายวิชา การออกแบบเว็บไซต์ เพื่อจัดเป็นรายวิชาหนึ่งของหลักสูตรสาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ ระดับปริญญาตรีหลักสูตร 4 ปี ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏกลุ่มสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์

2. การนำเสนอรายวิชา การออกแบบเว็บไซต์ที่ศึกษา แบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวทางการจัดการเรียนการสอนและโครงสร้างของหลักสูตร
- 2.2 จุดประสงค์การเรียนการสอนระดับรายวิชา
- 2.3 เนื้อหารายวิชา
- 2.4 วิธีดำเนินการเรียนการสอน
- 2.5 สื่อวัสดุและอุปกรณ์การเรียนการสอน
- 2.6 การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน

3. การวิจัยนี้ทำการศึกษาโดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย ซึ่งกำหนดการสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 3 รอบ โดยแบ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็น 3 กลุ่ม จำนวน 28 ท่าน ดังนี้คือ



- 3.1 ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการและหลักสูตร ระดับผู้บริหาร
- 3.2 ผู้เชี่ยวชาญทางการสอน กลุ่มอาจารย์ผู้สอน
- 3.3 ผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบกราฟิก กลุ่มผู้ประกอบการและนักออกแบบ

### คำจำกัดความ

1. รายวิชาการออกแบบเว็บไซต์ หมายถึง องค์ความรู้ในการศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบเว็บไซต์ ซึ่งประกอบด้วยการศึกษา หลักการ การพัฒนาเว็บไซต์ องค์ประกอบที่สำคัญของการออกแบบเว็บไซต์และการกำหนดแนวคิดเพื่อการสร้างเว็บไซต์ขึ้นจริง โดยการเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้ซอฟต์แวร์หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เหมาะสมช่วยในการออกแบบกราฟิก การพัฒนาเว็บไซต์ เทคโนโลยีทางอินเทอร์เน็ต และด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกันได้

2. สาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ หมายถึง สาขาวิชาหนึ่งระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปีที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งจะศึกษาเกี่ยวกับงานออกแบบการสื่อสารทางการมองเห็น (Visual Communication) การรับรู้สื่อจากกลุ่มคนในสังคม ได้แก่ เลขศิลป์ด้านการพิมพ์ เลขศิลป์ด้านสิ่งแวดลอม และเลขศิลป์ด้านภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ โทรทัศน์ และคอมพิวเตอร์กราฟิก

3. สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ หมายถึง มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาของรัฐ ที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กลุ่มสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ ที่มีการดำเนินการเรียนการสอนในหลักสูตรสาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ ระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี

### ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยทำให้ได้โครงร่างรายวิชาการออกแบบเว็บไซต์ สำหรับหลักสูตรสาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ ระดับปริญญาตรีหลักสูตร 4 ปี ครอบคลุมองค์ประกอบ 5 ด้าน ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

2. ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาและวางแผนเกี่ยวกับการเรียนในรายวิชาการออกแบบเว็บไซต์ เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนทางการออกแบบระดับอุดมศึกษา ให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนองค์ความรู้ตามภาวะของเศรษฐกิจและสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคตให้เกิดประสิทธิภาพทางการศึกษามากที่สุด

3. เป็นประโยชน์ต่อผู้สอนในการปรับปรุงการเรียนการสอนออกแบบเว็บ สำหรับผู้เรียนทั้งในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และสถาบันการศึกษานอกระบบ (เอกชน)